

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LUKIŠKIŲ TARDYMO IZOLIATORIŲ-KALĖJIMĄ, PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRAJĄ KOLONIJĄ IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2017-06-27 Nr. 4D-2017/1-337/548
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2017 m. kovo 13 d. gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo (toliau vadinama – Lukiškių TI-K) ir Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama – Pravieniškių pataisos namai arba Pataisos namai) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su Pareiškėjo kreipimusi priėmimu, registravimu ir nagrinėjimu, 2017 m. balandžio 13 d. gavo Pareiškėjo skundą dėl Lukiškių TI-K pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su trumpalaikės išvykos suteikimu, ir Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas arba Departamentas) pareigūnų veiksmų, susijusių su Pareiškėjo kreipimusi nagrinėjimu (toliau kartu vadinama – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. po motinos mirties, 2017 m. sausio 13 d., jis kreipėsi į Lukiškių TI-K pareigūną (socialinį darbuotoją) E. Linkų su prašymais išduoti įgaliojimus jo seseriai tvarkyti paveldėjimo dokumentus. Socialinis darbuotojas nenorėjo registruoti pateiktų prašymų apskaitos žurnale, teigė, neva nėra už įgaliojimų išdavimą atsakingo asmens, kad Pareiškėjas netrukus gali būti konvojuotas į pataisos namus ir ten galės gauti reikiamus dokumentus (įgaliojimus). Pareiškėjas 2017 m. sausio 15 d. pranešė apie bado akciją, tačiau korpuso vyresnysis nenorėjo registruoti pareiškimo ir pasiūlė susitarti. Buvo susitarta, jog korpuso vyresnysis susitars su socialiniu darbuotoju dėl prašymų išduoti įgaliojimus įregistravimo, o Pareiškėjas atsiims pareiškimą dėl badavimo. Kitą dieną, 2017 m. sausio 16-ąją, Pareiškėją pasikvietė socialinis darbuotojas ir užregistravo jo prašymus. Dėl įgaliojimo išdavimo buvo kreipėsi ir anksčiau, tačiau dėl to, kad Lukiškių TI-K nuolat buvo rotuojami socialiniai darbuotojai, jam nepavyko gauti reikalingų dokumentų, dažnai buvo atsakoma, kad nėra atsakingo asmens, trūksta darbuotojų, įgaliojimą galės patvirtinti Pataisos namuose;

2.2. 2017 m. sausio 20 d. Pareiškėjas buvo konvojuotas į Pravieniškių pataisos namus ([...] sektorių). 2017 m. vasario 15 d. laišku (Nr. 96-494) gavo informaciją, kad Lukiškių TI-K atsisako Pareiškėjui pateikti reikalingą įgaliojimą, jo prašymai buvo persiųsti nagrinėti į Pravieniškių pataisos namus. Pataisos namuose asmuo kreipėsi į socialinius darbuotojus su prašymu išduoti įgaliojimą, todėl buvo iškviestas į Drausmės komisijos posėdį, kurio metu įgaliojimas buvo pažymėtas spaudu, reikėjo tik direktoriaus patvirtinimo, tačiau, Pareiškėjui neapdairiai nurodžius galiojimo datą (iki vasario 30 d. – tokios datos negali būti), įgaliojimo išdavimas buvo sustabdytas. 2017 m. kovo 6 d. Pareiškėjas pateikė įgaliojimo naują skaitmeninę kopiją ir nežinojo, ar spės viską padaryti, nes teisei į po motinos mirties paveldimą turtą pareikšti nustatytas terminas buvo – iki 2017 m. kovo 25 d.

Tuo pačiu metu Pareiškėjas mėgino kreiptis į notarę, kuri tvarkė jo sesers paveldėjimo dokumentus; gavo atsakymą, su kuriuo kartu Pareiškėjui buvo pateikta dokumento forma, kurią turėtų patvirtinti Pataisos namų direktorius. Šią formą Pareiškėjas parodė socialiniam darbuotojui ir gavo atsakymą, jog naudojamas specialios formos įgaliojimas ir kitokių pataisos įstaiga netvirtina. Taigi, Pareiškėjo teigimu, dėl Lukiškių TI-K pareigūnų sudarytos situacijos jis negali įgyvendinti savo paveldėjimo teisės ir bijo, kad dėl to gali prarasti teisę į paveldėjimą. Skunde Pareiškėjas nurodo manąs, jog Lukiškių TI-K pareigūnai sąmoningai nevykdė jo prašymų dėl įgaliojimų išdavimo ir pralaukė juos apie mėnesį, o tada tiesiog persiuntė Pataisos namams;

2.3. 2016 m. gruodžio 25 d., mirus motinai, jis pareiškė norą dalyvauti laidotuvėse. Pareigūnai atsakė, kad gali būti konvojuotas tik į šarvojimo salę ne ilgiau kaip dviem valandoms, todėl prašyme nurodė, jog buvo informuotas, kad gali išvykti dviem valandoms. Vėliau suprato, kad pareigūnai jį apgavo, ir parašė dėl to skundą, į kurį gavo atsakymą (reg. Nr. 96-490). Lukiškių TI-K teigė, kad pareigūnai jį konvojavo pagal direktoriaus nustatytą laiką ir teisės aktų nepažeidė (jokio direktoriaus įsakymo nepateikė). Šį atsakymą asmuo apskundė Kalėjų departamentui ir gavo atsakymą (reg. Nr. 2S-1629), kuriame teigiama, kad yra Suėmimo vykdymo įstatymo spraga, tačiau Departamentas neatsakė, dėl ko jam buvo nustatytas dviejų valandų išvykimo terminas, kodėl konvojavo tik į šarvojimo salę ir neleido dalyvauti laidotuvėse. Skunde pažymėta, kad motina buvo pašarvota ir laidotuvės vyko Vilniaus mieste, kad jis nėra baustas drausminėmis nuobaudomis už pavojingą elgesį ar pan., tačiau šarvojimo salėje turėjo būti antrankiais prirakintas prie Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūno rankos.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo įvertinti pareigūnų veiksmus.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2017 m. kovo 22 d. raštu Nr. 4D-2017/1-337/3D-843 kreipėsi į Lukiškių TI-K direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. balandžio 19 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. balandžio 19 d. Lukiškių TI-K raštą Nr. 9-4615 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriame nurodoma:

4.1. 2017 m. sausio 16 d. asmeninio pokalbio su Socialinės rehabilitacijos skyriaus būrio viršininku E. Linkumi metu Pareiškėjas pateikė pareigūnui du įgaliojimus, kurie tą pačią dieną buvo užregistruoti, o Pareiškėjas už jų įteikimą pasirašė Suimtųjų ir nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų bei skundų registracijos žurnale. 2017 m. sausio 17 d. Pareiškėjo sąskaitoje buvo rezervuota 3,48 Eur suma įgaliojimų patvirtinimui. 2017 m. sausio 20 d. Pareiškėjas planiniu konvojumi išvyko į Pravieniškių pataisos namus atlikti jam paskirtą laisvės atėmimo bausmę. Atsižvelgiant į tai, kad asmuo išvyko į kitą pataisos įstaigą, bei į tai, kad įgaliojimas turi būti pasirašytas įgaliotojo, 2017 m. vasario 9 d. Pareiškėjo prašymai dėl įgaliojimų buvo persiųsti jam į Pravieniškių pataisos namus. Pareiškėjui buvo paaiškintos priežastys, dėl kurių jo prašymai padaryti įgaliojimus buvo netenkinti. Taip pat nurodyta, kad rezervuota pinigų suma įgaliojimų įregistravimui persiųsta į jo asmeninę sąskaitą, esančią Pravieniškių pataisos namuose. Pareiškėjas buvo informuotas, kad dėl įgaliojimų patvirtinimo gali kreiptis į Pataisos namų administraciją.

4.2. Pareiškėjas nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2017 m. sausio 20 d. nei žodžiu, nei raštu nebuvo pareiškęs apie badavimą.

4.3. Nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2017 m. sausio 20 d. iš Pareiškėjo nebuvo gauta kreipimūsi dėl pareigūno E. Linkaus veiksmų (neveikimo).

5. Lukiškių TI-K kartu su 2017 m. balandžio 19 d. raštu Nr. 9-4615 „Dėl informacijos pateikimo“ Seimo kontrolieriui pateikė:

5.1. Lukiškių TI-K 2017 m. vasario 9 d. raštą Nr. 96-494, kuriuo atsakyta Pareiškėjui į jo 2017 m. sausio 16 d. kreipimuisi, registracijos Nr. 7.40(11)-86 ir 7.40(11)-87.

Šiame rašte nurodoma:

„Pranešame, kad Jūsų 2017 m. sausio 16 d. prašymai dėl įgaliojimų patvirtinimo išnagrinėti. Informuojame, kad prašymų tenkinti negalime, kadangi įgaliojimams patvirtinti turi būti įgaliojančio asmens parašas, o kadangi Jūs 2017-01-20 išvykote atlikti paskirtos bausmės į Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos [...] sektorių, įgaliojimo įregistruoti be Jūsų parašo nėra galimybės. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Jūsų prašymai netenkintini ir Jums gražinami. Prie Jūsų prašymų prisegtas dokumentas dėl pinigų išskaičiavimo už įgaliojimų tvirtinimą 2017-01-31 buvo anuliuotas ir pinigai buvo persiūsti į Jūsų asmeninę sąskaitą, esančią Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos [...] sektoriuje. Dėl įgaliojimų patvirtinimo galite kreiptis į Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos [...] sektoriaus administraciją“;

5.2. Lukiškių TI-K Socialinės reabilitacijos skyriaus 2017 metų Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų registracijos žurnalo (bylos indeksas 440(11), duomenis nuo 2017 m. sausio 4 d. iki 2017 m. sausio 18 d. Šiame žurnale užfiksuota, kad Pareiškėjas teikė prašymus (pareiškimus), skundus: 2017 m. sausio 4, 6, 9, 16 dienomis – Vilniaus apygardos administraciniam teismui; 2017 m. sausio 11 dieną – Seimo kontrolierių įstaigai; 2017 m. sausio 12 dieną – Lukiškių TI-K direktoriui (reg. Nr. 67); 2017 m. sausio 16 dieną – advokatui; 2017 m. sausio 16 dieną – Lukiškių TI-K direktoriui (žurnalo skiltyje „Pastabos“ pažymėta – „įgaliojim.“) (reg. Nr. 86 ir 87); 2017 m. sausio 17 dieną – notarei;

5.3. Pareiškėjo 2017 m. sausio 11 d. skundą, Lukiškių TI-K gautą 2017 m. sausio 12 d. (reg. Nr. 7.40(11)-67), kuriame Pareiškėjas teigia, kad 2016 m. gruodžio 29 d. buvo konvojuotas į šarvojimo salę, kurioje buvo pašarvotas miręs artimas žmogus. Socialinio darbuotojo buvo informuotas, kad galės būti išvykęs iki dviejų valandų. Dėl šios priežasties nematė laidotuvių ir jaučiasi apgautas; prašo nustatyti, dėl ko jam buvo leista išvykti iki dviejų valandų, kokie teisės aktai reglamentuoja trumpalaikes išvykas iš tardymo izoliatoriaus;

5.4. Lukiškių TI-K 2017 m. vasario 8 d. raštą Nr. 96-490, kuriuo buvo atsakyta į Pareiškėjo 2017 m. sausio 11 d. skundą. Šiame rašte nurodoma, kad suimtųjų teisę į trumpalaikę išvyką ir jos realizavimo tvarką reglamentuoja Suėmimo vykdymo įstatymas ir Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklės. Maksimalų išvykos laiką nustato Suėmimo vykdymo įstatymas. „Atkreipiame Jūsų dėmesį į tai, kad Taisyklių [Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių; toliau vadinama – Taisyklės] 117 punkte yra numatyta, kad tardymo izoliatoriaus direktorius, prieš priimdamas sprendimą leisti suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų, privalo įvertinti suimtojo asmenybę ir aplinkybes: kaip suimtas elgėsi per visą suėmimo taikymo ir bausmės atlikimo laiką, kokių nusikalstamų veikų padarymu įtariamas, kaltinamas arba už kokias nusikalstamas veikas nuteistas, ar buvo anksčiau teistas ir už kokias nusikalstamas veikas. Tardymo izoliatoriaus direktorius [...] laiką, kuriam gali leisti suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų dėl artimojo, šiuo atveju motinos mirties, nustato pats atsižvelgdamas į suimtojo asmenybę ir įstaigos galimybes suteikti tokią išvyką. Atsižvelgiant į tai, kad 2016 m. gruodžio 29 d. Jums buvo leista išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų, bei į tai, kad Jūsų teisė nustatyta Suėmimo vykdymo įstatymo 30 straipsnyje buvo įgyvendinta ir nepažeista, darytina išvada, kad Jūsų skundas yra nepagrįstas.“

6. Seimo kontrolierius 2017 m. balandžio 28 d. raštu Nr. 4D-2017/1-337/548/3D-1262 kreipėsi į Lukiškių TI-K direktorių, prašydamas papildomai paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. gegužės 11 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. gegužės 10 d. Lukiškių TI-K raštą Nr. 9-4615 „Dėl informacijos pateikimo Seimo kontrolieriui“, kuriame nurodyta toliau pateikiama informacija:

6.1. 2016 m. gruodžio 19 d. Lukiškių TI-K iš Pareiškėjo buvo gautas prašymas dėl įgaliojimo išdavimo, o 2016 m. gruodžio 23 d. įgaliojimas buvo parengtas;

6.2. Lukiškių TI-K įgaliojimus rengia Socialinės reabilitacijos skyriaus vyresnysis specialistas, o jo nesant jį pavaduojantis Socialinės reabilitacijos skyriaus būrio viršininkas.

Socialinės reabilitacijos skyriaus vyresnioji specialistė, atsakinga už įgaliojimų rengimą, įstaigoje dirbo iki 2016 m. gruodžio 22 d., vėliau jos pačios prašymu buvo atleista iš tarnybos. Nuo 2016 m. gruodžio 27 d. iki 2017 m. sausio 2 d. įgaliojimus rengė ją pavaduojanti Socialinės reabilitacijos skyriaus būrio viršininkė, kuri nuo 2017 m. sausio 2 d. iki 2017 m. sausio 11 d. turėjo nedarbingumą. Šiuo laikotarpiu įgaliojimai nebuvo rengiami, kadangi tik Socialinės reabilitacijos skyriaus vyresniajai specialistei ir būrio viršininkei, kurios buvo atsakingos už įgaliojimų rengimą, valstybės įmonės „Registru centras“ buvo suteikti prisijungimo prie Įgaliojimų registro duomenys;

6.3. Lukiškių TI-K nėra patvirtinta įgaliojimų išdavimo ir duomenų įgaliojimų registru teikimo tvarka. Nuteistųjų ir suimtųjų prašymai dėl įgaliojimų išdavimo priimami ir nagrinėjami vadovaujantis Taisyklių VII skyriumi, Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 „Dėl Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – Asmenų prašymų nagrinėjimo taisyklės), bei Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu. Įgaliojimai rengiami Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nustatyta tvarka;

6.4. 2016 m. gruodžio 29 d. Pareiškėjas kreipėsi į įstaigos administraciją su prašymu Nr. 7.40(13)-443, prašydamas nuo 12 val. iki 14 val. konvojuoti jį į motinos šarvojimo vietą, [duomenys neskelbiami]. Atsižvelgiant į tai, kad savo prašyme Pareiškėjas neprašė leidimo dalyvauti motinos laidotuvėse, jam buvo leista išvykti tik į motinos šarvojimo vietą ne ilgiau nei 2 valandoms;

6.5. 2016 m. gruodžio 29 d., nuo 12.00 val. iki 14.00 val., Pareiškėjas buvo konvojuotas į motinos šarvojimo vietą;

6.6. 2016 m. gruodžio 28 d. Lukiškių TI-K buvo gautas Lietuvos apeliacinio teismo teisėjo Lino Žukausko, kurio žinioje buvo byla, leidimas su apsauga arba palyda Pareiškėjui išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų dėl motinos mirties. „Siekiant užtikrinti pareigūnų ir aplinkinių asmenų saugumą buvo priimtas sprendimas X trumpalaikės išvykos metu uždėti antrankius.“

7. Lukiškių TI-K kartu su 2017 m. gegužės 10 d. raštu Nr. 9-5461 „Dėl informacijos pateikimo“ pateikė toliau nurodytų dokumentų kopijas:

7.1. Pareiškėjo 2016 m. gruodžio 1 d. (Lukiškių TI-K gautą 2016 m. gruodžio 19 d., reg. Nr. 7.40(13)-392) kreipimąsi dėl įgaliojimo išdavimo Pareiškėjo motinai. Šiame kreipimesi, be kita ko, nurodyta, kad Pareiškėjas prašo pinigines lėšas nuskaičiuoti tuomet, kai bus mokus;

7.2. Lukiškių TI-K direktoriaus 2016 m. gruodžio 23 d. patvirtintą įgaliojimą, kuriuo Pareiškėjas įgaliojo savo motiną atlikti įgaliojime nurodytus veiksmus;

7.3. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 28 d. raštą Nr. 1A-307-518/2016 „Dėl X teisės į trumpalaikę išvyką už tardymo izoliatoriaus ribų“, kuriame nurodoma, kad Apeliaciniame teisme 2016 m. gruodžio 28 d. gautas Pareiškėjo sesers prašymas leisti Pareiškėjui dalyvauti motinos laidotuvėse; vadovaujantis Suėmimo vykdymo įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, taip pat neprieštaraujama, jog Apeliacinio teismo žinioje esančiam Pareiškėjui būtų suteiktas leidimas su apsauga arba palyda išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų dalyvauti motinos laidotuvėse, kurios įvyks [duomenys neskelbiami]. Prie šio rašto buvo pridėtas Pareiškėjo sesers A (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) 2016 m. gruodžio 28 d. prašymas (šios pažymos 7.2 punktą);

7.4. Pareiškėjo sesers A 2016 m. gruodžio 28 d. prašymą, adresuotą Lietuvos apeliacinio teismo teisėjui L. Žukauskui, kuriuo Pareiškėjo sesuo prašo išleisti jos brolių, Pareiškėją, į motinos, mirusios 2016 m. gruodžio 27 d., laidotuves. Prašyme nurodoma, kad šarvojimas vyks [duomenys neskelbiami];

7.5. Lukiškių TI-K direktoriaus 2016 m. gruodžio 29 d. įsakymą Nr. N-224 „Dėl leidimo suimtąjam X išvykti į trumpalaikę išvyką už Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimų ribų“, kuriuo leista Pareiškėjui 2016 m. gruodžio 29 d. nuo 12 val. iki 14 val. išvykti į trumpalaikę išvyką į kopyčią, kur buvo pašarvota Pareiškėjo motina, skiriant ginkluotą palydą ir asmeniui uždedant

antrankius. Šiuo įsakymu skirtas trijų Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūnų konvojus ir specialiojo transporto vairuotojas – Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūnas;

7.6. Lukiškių TI-K 2016 m. gruodžio 29 d. išvada Nr. 24-9524 „Dėl suimtojo trumpalaikės išvykos už Lukiškių tardymo-izoliatoriaus kalėjimo ribų“, kurioje nurodoma, kad Lukiškių TI-K direktoriaus pavaduotojas R. Ostanavičius, išnagrinėjęs Pareiškėjo 2016 m. gruodžio 29 d. prašymą leisti išvykti už Lukiškių TI-K ribų, nustatė, kad 2016 m. gruodžio 27 d. buvo gautas Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyriaus išduotas mirties liudijimas, tai yra, patvirtinimas, kad mirė Pareiškėjo motina; 2016 m. gruodžio 28d. buvo gautas Lietuvos apeliacinio teismo sutikimas dėl Pareiškėjo trumpalaikės išvykos už tardymo izoliatoriaus ribų, kadangi Apeliaciniame teisme yra nagrinėjama baudžiamoji byla pagal Pareiškėjo ir kitų asmenų apeliacinius skundus. Išvadoje taip pat rašoma, kad Pareiškėjas Lukiškių TI-K laikomas nuo 2012 m. spalio 12 d.; jis yra nevedęs, nedirba, nė karto neskatinas, yra baustas; duomenų, kad vartojo narkotines ar psichotropines medžiagas, nėra; konvojavimo išlaidas apmokėti sutiko. Šia išvada siūloma, atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas aplinkybes, 2016 m. gruodžio 29 d. nuo 12 val. iki 14 val. leisti Pareiškėjui išvykti į motinos šarvojimo vietą, skiriant ginkluotą palydą ir asmeniui uždedant antrankius.

8. Seimo kontrolierius 2017 m. kovo 22 d. raštu Nr. 4D-2017/1-337/3D-842 kreipėsi į Pravieniškių pataisos namų direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. balandžio 4 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. kovo 31 d. Pataisos namų raštą Nr. S-7164 „Dėl duomenų pateikimo apie X skunde nurodytas aplinkybes“, kuriame nurodoma:

8.1. Pravieniškių pataisos namuose buvo gautas (reg. 2017-02-14 Nr. G-3820) iš Lukiškių TI-K atsiųstas 2017 m. vasario 9 d. raštas Nr. 96-493 „Dėl nuteistojo prašymo persiuntimo“, kuriuo persiųstas nagrinėti pagal kompetenciją Pareiškėjo 2017 m. sausio 13 d. prašymas Nr. P-119. Išnagrinėjus Pareiškėjo 2017 m. sausio 13 d. prašymą Nr. P-119, 2017 m. vasario 24 d. pateiktas atsakymas Nr. 7-392.

8.2. Pareiškėjas į Pataisos namų [...] sektoriaus Socialinės rehabilitacijos skyriaus būrio viršininką 2017 m. vasario 21 d. kreipėsi su prašymu Nr. 71/1/239 dėl įgaliojimo apmokėjimo. Pareiškėjas buvo iškviestas į Drausmės komisijos posėdį, kurio metu komisijai vertinti pateikė du įgaliojimo projekto egzempliorius. Atsakingi pareigūnai, vadovaudamiesi Nuteistųjų įgaliojimų Pravieniškių pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje tvirtinimo ir duomenų notarine tvarka patvirtintų įgaliojimų registru perdavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriaus 2014-08-25 įsakymu Nr. V-426 „Dėl Nuteistųjų įgaliojimų Pravieniškių pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje tvirtinimo ir duomenų notarine tvarka patvirtintų įgaliojimų registru perdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau vadinama – Nuteistųjų įgaliojimų tvirtinimo tvarka), vizavo Pareiškėjo įgaliojimą. Personalo skyriaus vyresnysis specialistas (juriskonsultas), patikrinęs Pareiškėjo įgaliojimą, pastebėjo, kad Pareiškėjas neapdairiai nurodė įgaliojimo datą – iki vasario 30 dienos (tokios datos negali būti), todėl buvo paprašyta perrašyti įgaliojimą. Pareiškėjui 2017 m. kovo 6 d. parengus naują įgaliojimą, jis buvo vizuotas atsakingų pareigūnų bei patvirtintas Pravieniškių pataisos namų direktoriaus (2017 m. kovo 8 d. registracijos Nr. 4-33) ir išduotas Pareiškėjui.

8.3. Nuteistieji bausmės atlikimo metu įgyvendinti paveldėjimo teisę gali kreiptis dėl paveldėto turto (palikimo) per įstatymo nustatytą trijų mėnesių terminą į palikimo atsiradimo vietos notaro biurą su pareiškimu apie palikimo priėmimą arba laisvės atėmimo bausmės vietoje sudaryti įgaliojimą, kreipiantis į savo būrio viršininką. Įgaliojime turėtų būti nurodyta: „vesti paveldėjimo bylą mirus _____ mano (motinai ar tėvui) _____, a.k. _____, mano vardu priimti palikimą, gauti paveldėjimo teisės liudijimą į mirusiai priklausantį turtą, tuo tikslu atstovauti man nekilnojamojo turto registre, centriniame archyve, civilinės metrikacijos skyriuje, savivaldybėje, žemėtvarkos tarnyboje, draudimo įstaigose, bankuose, visose kitose įstaigose, įmonėse ir organizacijose, gauti ir pateikti visus reikalingus dokumentus ir pažymas paveldėjimo bylai vesti, gauti turto dokumentus, įvairių dokumentų dublikatus, atlikti nekilnojamojų daiktų inventorizaciją, vertinimą, perkainavimą, kadastrinius matavimus, kadastro duomenų tikslinimą, gauti teisinės

registracijos pažymėjimus ar išrašus, atstovauti man notaro biure, pasirašyti už mane notarinių veiksmų registracijos knygoje; gauti ir įregistruoti paveldėjimo teisės liudijimą turto registravimo įmonėje įstatymo nustatyta tvarka, gauti registracijos pažymėjimus ar išrašus; gauti pinigus pagal paveldėjimo teisės liudijimą; atstovauti man teismuose, gaunant bei pateikiant pareiškimus, prašymus bei dokumentus, susijusius su termino palikimui priimti pratęsimu“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

9. Seimo kontrolierius 2017 m. balandžio 28 d. raštu Nr. 4D-2017/1-548/3D-1263 kreipėsi į Kalėjų departamentą, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. gegužės 11 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. gegužės 10 d. Kalėjų departamentą raštą Nr. 1S-1935 „Dėl informacijos pateikimo Seimo kontrolieriui“, kuriame nurodoma:

9.1. Pareiškėjas į Kalėjų departamentą dėl dalyvavimo motinos laidotuvėse kreipėsi 2017 m. vasario 17 d. skundu, į kurį buvo atsakyta Departamentą 2017 m. kovo 15 d. raštu Nr. 2S-1629.

9.2. Pažymima, kad, siekiant išsiaiškinti Pareiškėjo 2017 m. vasario 17 d. skunde nurodytas aplinkybes ir surinkti įrodymus, reikšmingus skundo nagrinėjimui, buvo kreiptasi į Lukiškių TI-K administraciją ir paprašyta pateikti visą turimą dokumentaciją bei paaiškinti Pareiškėjo skunde aprašytas aplinkybes. Iš Lukiškių TI-K buvo gauta dokumentinė medžiaga, t. y. Lukiškių TI-K direktoriaus 2017 m. vasario 8 d. atsakymas Nr. 96-490 dėl suteiktos išvykos į laidotuves ir su šiuo atsakymu susijusi dokumentinė medžiaga. Kalėjų departamentas, surinkęs su Pareiškėjo skundu susijusią dokumentinę medžiagą, konstatavo, kad Lukiškių TI-K direktoriaus atsakymas buvo pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, buvo aiškiai suformuluotos nustatytos suteikiamos teisės ir pareigos.

9.3. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad Vilniaus apygardos teismas 2015 m. gruodžio 3 d. nuosprendžiu Pareiškėją nuteisė 11 metų laisvės atėmimo bausme, o tai, Kalėjų departamentą nuomone, pakankami ilgas bausmės laikas, parodantis nuteistojo pavojingumą, kuriuo, kaip vienu iš motyvų, remdamasis Lukiškių TI-K direktorius priėmė atitinkamą sprendimą dėl Pareiškėjo išvykos už įstaigos ribų trukmės.

10. Kalėjų departamentas kartu su 2017 m. gegužės 10 d. raštu Nr. 1S-1935 „Dėl informacijos pateikimo Seimo kontrolieriui“ pateikė:

10.1. Pareiškėjo 2017 m. vasario 17 d. skundą Kalėjų departamentui (gautą 2017 m. vasario 20 d., reg. Nr. 2G-5930, kuriuo Pareiškėjas skundžia Lukiškių TI-K atsakymą Nr. 96-490 (šios pažymos 5.4 punktą). Skunde Pareiškėjas klausia, dėl ko jam buvo suteikta tik dviejų valandų trumpalaikė išvyka, nors Suėmimo vykdymo įstatymas numato trumpalaikę išvyką iki penkių parų, rašo nežinąs, kodėl jam buvo leista nuvykti tik į šarvojimo salę ir neleista dalyvauti motinos laidotuvėse. Gautame atsakyme jam nepaaiškinta, dėl kokių priežasčių ir kokiais teisės aktais remiantis jis buvo pripažintas pavojingu ir išvyka sutrumpinta iki dviejų valandų. Rašte prašoma įvertinti, dėl kokių priežasčių buvo suteikta tokia trumpa išvyka ir ar tai buvo padaryta teisėtai;

10.2. Kalėjų departamentą 2017 m. kovo 15 d. raštą Nr. 2S-1629, kuriuo atsakyta į Pareiškėjo 2017 m. vasario 17 d. skundą. Šiame rašte, be kitų aplinkybių, nurodoma, kad tardymo izoliatoriaus direktorius laiką, skirtą suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų dėl artimojo mirties, nustato pats, atsižvelgdamas į Taisyklių 117 punkte nurodytas aplinkybes, suimtojo asmenybę ir įstaigos galimybes suteikti tokią išvyką. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad leisti suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus teritorijos ribų yra išskirtinai įstaigos direktoriaus arba jį pavaduojančio pareigūno diskrecijos teisė, o ne pareiga.

Tyrimui reikšmingų teisės aktų nuostatos

11. Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacijos Rec(2006)2 valstybėms narėms dėl Europos kalėjų taisyklių (toliau vadinama – Europos kalėjų taisyklės):

24.7 punktas – „Kaliniui, jei tai leidžia aplinkybės, vienam ar su apsauga turėtų būti

leidžiama laikinai išėiti tam, kad aplankyti sergantį giminaitį, dalyvauti laidotuvėse ar dėl kitų humaniškų priežasčių.“

12. Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo:

12.1. *13 straipsnis „Suimtųjų teisė gauti informaciją apie jų laikymo tardymo izoliatoriuose tvarką, sąlygas ir teisinę padėtį“*

„1. Suimtieji turi teisę gauti rašytinę informaciją apie jų laikymo tardymo izoliatoriuose tvarką ir sąlygas, teises, pareigas ir jiems taikomus draudimus. Šią informaciją tardymo izoliatoriaus administracija pateikia lietuvių kalba arba suimtojo gimtąja kalba, arba ta kalba, kurią suimtasis supranta.

[...]

3. Tardymo izoliatorių darbuotojai, lankydami suimtuosius kamerose, taip pat jų asmeninio priėmimo metu prirėikus išaiškina suimtiesiems jų laikymo šiose įstaigose tvarką ir sąlygas, teises, pareigas ir jiems taikomus draudimus“;

12.2. *30 straipsnis „Suimtųjų teisė į trumpalaikę išvyką už tardymo izoliatoriaus ribų“*

„1. Suimtiesiems gali būti leidžiama išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų Lietuvos Respublikos teritorijoje ne ilgiau kaip penkioms paroms dėl sutuoktinio, sugyventinio ar artimojo giminaičio mirties ar sunkios ligos, gresiančios gyvybei, dėl gaivalinės nelaimės, padariusios didelę turtinę žalą suimtajam ar jo sutuoktiniui, sugyventiniui arba artimiesiems giminaičiams.

2. Leidimą išvykti, gavęs suimtojo ikiteisminiam tyrimui vadovaujančio ar jį atliekančio prokuroro arba teismo, kurio žinioje yra byla, rašytinį sutikimą, duoda tardymo izoliatoriaus direktorius, atsižvelgdamas į suimtojo asmenybę ir jo elgesį buvimo tardymo izoliatoriuje laiku. [...] Kelionės išlaidas apmoka pats suimtasis arba jo sutuoktinis, sugyventinis ar artimieji giminaičiai.

3. Pilnamečiai suimtieji ikiteisminiam tyrimui vadovaujančio ar jį atliekančio prokuroro arba teismo, kurio žinioje yra byla, rašytiniu nurodymu vyksta su apsauga. Apsaugą atlieka tardymo izoliatorių pareigūnai. Pilnamečiai suimtieji, kuriems apsauga nebuvo paskirta, taip pat nepilnamečiai suimtieji vyksta su tardymo izoliatoriaus pareigūno ar kelių pareigūnų palyda. Pilnamečiams suimtiesiems išvykos metu gali būti uždedami antrankiai.

4. Tvarka, kuria suimtiesiems leidžiama išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų, nustatyta Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse.“

13. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama – Viešojo administravimo įstatymas):

8 straipsnis „Individualaus administracinio akto bendrieji reikalavimai ir pranešimas apie individualaus administracinio akto priėmimą“

„1. Individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis [...].“

14. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo:

14.1. *29 straipsnis „Notarinių veiksmų atlikimo terminai“*

„Notariniai veiksmai atliekami iš karto, kai pateikiami reikiami dokumentai ir paimamas nustatyto dydžio atlyginimas. Jeigu reikalinga papildoma informacija ar dokumentai, notarinių veiksmų atlikimas gali būti atidėtas dvidešimt kalendorinių dienų arba iki reikiamos informacijos ar dokumentų gavimo.“

14.2. *49 straipsnis „Igaliojimų tvirtinimas“*

„Notaras gali patvirtinti įgaliojimą vieno ar kelių asmenų vardu, išduodamą vienam asmeniui arba keliems asmenims.“

15. Asmenų prašymų nagrinėjimo taisyklių:

34 *punktas* – „Asmenų prašymai, išskyrus asmenų prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tuoj pat, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo užregistravimo institucijoje“.

16. Konvojavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. 1R-240/1V-246 „Dėl konvojavimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – Konvojavimo taisyklės):

3 *punktas* – „Šiose taisyklėse vartojamos pagrindinės sąvokos:

Konvojus – viešojo saugumo pajėgų, institucijų ir įstaigų, vykdančių operatyvinę veiklą, [...] Kalėjimų departamento [...] bei jam pavaldžių įstaigų ginkluotų pareigūnų grupė, kurios užduotis yra konvojuojamųjų konvojavimas į paskirties punktus užtikrinant apsaugą.

Konvojavimas – ginkluotas konvojuojamųjų lydėjimas pėsčiomis, specialiuoju transportu ar kitomis transporto priemonėmis ir pristatymas į paskirties punktus užtikrinant apsaugą.“

17. Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. 1R-58 „Dėl Kalėjimų departamento nuostatų patvirtinimo“:

1 *punktas* – „Kalėjimų departamentas [...] yra įstaiga prie Teisingumo ministerijos, kurios paskirtis – metodiškai vadovauti ir kontroliuoti probacijos tarnybų ir laisvės atėmimo vietų įstaigų veiklą.“

18. Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1R-172 „Dėl Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ (Taisyklės):

117 *punktas* – „Tardymo izoliatoriaus direktorius, prieš priimdamas sprendimą leisti suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus teritorijos ribų, privalo įvertinti suimtojo asmenybę ir šias aplinkybes:

[...]

117.3. kaip suimtasis elgėsi per visą suėmimo taikymo ir bausmės atlikimo laiką;

117.4. kokių nusikalstamų veikų padarymu įtariamas, kaltinamas arba už kokias nusikalstamas veikas nuteistas, ar buvo anksčiau teistas ir už kokias nusikalstamas veikas.“

19. Nuteistųjų įgaliojimų tvirtinimo tvarkos:

19.1. 5 *punktas* – „Nuteistasis parengia du įgaliojimų egzempliorius, kurių vieną vizuoja nuteistojo būrio viršininkas, direktoriaus pavaduotojas, kuruojantis sektoriaus veiklą, o į galiojimų, nurodytų šios tvarkos 4.3 punkte, taip pat įgaliojimų dėl disponavimo nuteistojo sąskaitoje esančiomis lėšomis ir pan., ir Kriminalinės žvalgybos skyriaus pareigūnas“;

19.2. 6 *punktas* – „Nuteistųjų įgaliojimų projektus su 5 punkte nurodytų asmenų vizomis nuteistojo būrio viršininkas pateikia Personalo skyriaus juriskonsultui, kuris patikrinęs ar įgaliojimo tekstas neprieštaruja galiojančių teisės aktų reikalavimams, vizuoja vieną įgaliojimo egzempliorių ir pateikia Įstaigos direktoriui“;

19.3. 7 *punktas* – „Įstaigos direktorius tvirtina asmenų, atliekančių bausmę Įstaigoje įgaliojimus“;

19.4. 9 *punktas* – „Įgaliojimas turi būti surašytas aiškiai ir tiksliai, su įgaliojimo turiniu susiję terminai, datos ir skaičiai turi būti parašyti nors vieną kartą žodžiais“;

19.5. 10 *punktas* – „Įgaliojimo projekte esančiomis vizomis užtikrinama: 10.1. direktoriaus pavaduotojo, kuruojančio sektoriaus veiklą ir būrio viršininko vizomis užtikrinama, kad įgaliojimų jų akivaizdoje pasirašė įgaliojimą išduodantis asmuo; 10.2. Personalo skyriaus juriskonsulto viza užtikrinama, kad įgaliojime pateikiamas tekstas neprieštaruja teisės aktų reikalavimams“;

19.6. 16 *punktas* – „Nuteistasis pateikia rašytinį prašymą dėl pinigų iš jo asmeninės

sąskaitos nuskaičiavimo už patvirtinto įgaliojimo registravimą Registre [Notarine tvarka patvirtintų įgaliojimų registras], jame nurodydamas sumą, kuri turi būti nuskaičiuota iš jo asmeninės sąskaitos.“

20. Lukiškių TI-K direktoriaus 2015 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1-149 patvirtinto Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime laikomų suimtųjų ir nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų, pareiškimų ir skundų, adresuotų įstaigos direktoriui, priėmimo, nagrinėjimo ir atsakymų rengimo tvarkos aprašo (toliau vadinama – Kreipimūsi nagrinėjimo tvarkos aprašas):

13 punktas – „Per įstatymų ar kitų teisės aktų nustatytus terminus atlikęs rašytinio pasiūlymo, prašymo, pareiškimo ar skundo nagrinėjimo procedūrą vykdytojas parengia atsakymo projektą. Suderinus jį su struktūrinio padalinio vadovu ir (ar) direktoriaus pavaduotoju, pateikia Lukiškių T-İK direktoriui.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-246-602/2017:

„Atsižvelgiant į aptartus teisės aktų reikalavimus, konstatuotina, jog pilnamečiams suimtiesiems apsauga gali būti skiriama ikiteisminiam tyrimui vadovaujančio ar jį atliekančio prokuroro arba teismo, kurio žinioje yra byla, rašytiniu nurodymu (Suėmimo vykdymo įstatymo 30 straipsnio 3 dalis). Nesant minėto rašytinio nurodymo, įstatymas nesuteikia teisės tardymo izoliatoriaus direktoriui pačiam savo iniciatyva spręsti dėl apsaugos skyrimo. Tokiu atveju suimtieji vyksta su tardymo izoliatoriaus pareigūno ar kelių pareigūnų palyda (Suėmimo vykdymo įstatymo 30 straipsnio 3 dalis). Nagrinėjamu atveju nustačius, jog Trakų rajono apylinkės teismas, leisdamas pareiškėjui vykti į tėvo laidotuves, nenurodė skirti apsaugos, spręstina, jog Lukiškių TI-K direktorius, priimdamas skundžiamą įsakymą ir paskirdamas apsaugą pareiškėjui, viršijo savo kompetenciją, o tai yra pagrindas konstatuoti, jog valdžios institucijos darbuotojas neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti. Pirmosios instancijos teismas pripažino Lukiškių TI-K direktoriaus neteisėtus veiksmus, nes priimtas 2015 m. rugsėjo 22 d. įsakymas Nr. N-126 buvo nemotyvuotas, tačiau šiuo sprendimu nustatyta, kad priimtas įsakymas buvo neteisėtas ir kitu pagrindu, nes Lukiškių TI-K direktorius viršijo savo kompetenciją.

Kitas aspektas, su kuriuo pareiškėjas sieja Lukiškių TI-K pareigūnų neteisėtus veiksmus, tai faktas, jog pareiškėjui buvo suteiktas per trumpas laikas pabūti tėvo laidotuvėse. Pirmosios instancijos teismas atsižvelgė į byloje esantį pareiškėjo žmonos prašymą ir padarė išvadą, jog suteiktas laiko tarpas iš esmės atitiko prašyme nurodytą. Teisėjų kolegija su minėtu vertinimu nesutinka ir pažymi, kad leidimą pareiškėjui vykti į tėvo laidotuves suteikė Trakų rajono apylinkės teismas, tačiau jame konkreti suteikiamos išvykos trukmė nebuvo nurodyta. Sprendimą dėl to, kad pareiškėjui leista vykti į tėvo laidotuves 2015 m. rugsėjo 22 d. nuo 13 iki 16 val., įvertinęs visas aktualias aplinkybes, priėmė Lukiškių TI-K direktorius. Taigi pareiškėjui, atmetus kelionės laiką, iš esmės skirta 1 valanda. Teisėjų kolegijos vertinimu, Lukiškių TI-K direktorius, priimdamas sprendimą dėl konkretaus skirtingo laiko, turėjo vertinti ne vien pareiškėjo žmonos prašymą, tačiau visas aplinkybes, kurias turėjo įvertinti remiantis Taisyklių 117 punktu, paklausti paties pareiškėjo, kuris buvo laikomas Lukiškių TI-K, taigi priimtas sprendimas laikytinas nemotyvuotu.“

22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugpjūčio 6 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2112-520/2015 nurodoma:

„Atkreiptinas dėmesys, jog galutinį sprendimą dėl trumpalaikės išvykos į namus suteikimo priima laisvės atėmimo įstaigos direktorius, t. y. pataisos įstaigos direktorius turi diskrecijos teisę suteikti trumpalaikę išvyką į namus. Diskrecijos teisė neturi būti aiškinama kaip absoliučiai nemotyvuotas ir niekuo nesaistomas pasirinkimas (2012 m. gegužės 31 d. sprendimas

administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1570/2012). Įgyvendindamos diskrecines galias viešojo administravimo institucijos, be kita ko, turi nepiktnaudžiauti joms suteiktais įgaliojimais, laikytis objektyvumo ir nešališkumo, lygybės prieš įstatymą ir proporcingumo principų. Diskrecija turi būti pagrindžiama objektyviais faktais bei bendraisiais teisės principais – įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, numatytais Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje. Dėl to pataisos įstaigos direktorius, priimdamas sprendimus dėl trumpalaikės išvykos suteikimo, privalo vadovautis teisės aktuose nustatytais kriterijais bei minėtais principais, įvertinti visas teisiškai reikšmingas aplinkybes bei motyvuoti sprendimą.“

23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 9 d. pasitarime aprobuotame *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime* nurodyta:

23.1. *10 punktas* – „Remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat nuosekliai pabrėžia, kad laisvės apribojimo metu asmenys iš esmės nenustoją naudotis fundamentaliomis teisėmis ir laisvėmis, kurias užtikrina Konvencija. [...] Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, jog jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 30210/96; 2002 m. liepos 15 d. sprendimą byloje *Kalashnikov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 47095/99; 2003 m. vasario 4 d. sprendimą byloje *Van der Ven prieš Nyderlandų Karalystę*, pareiškimo Nr. 50901/99; 2009 m. spalio 22 d. sprendimo byloje *Norbert Sikorski prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 17599/05, 131 paragrafą). Taigi, iš valstybės yra reikalaujama, neatsižvelgiant į jos logistinius bei finansinius sunkumus, organizuoti kalinimo įstaigų sistemą tokiu būdu, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. kovo 27 d. sprendimo byloje *Sukhovoy prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 63955/00, 31 paragrafą; 2007 m. gegužės 10 d. sprendimo byloje *Benediktov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 106/02, 37 paragrafą) (žr. 2013 m. lapkričio 18 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1802/2013 ir joje nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką);

23.2. *13.2 papunktis* – „[...] teisėjų kolegija pažymėjo, kad pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktas) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2876/2011).“

24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-493-421/2016:

„Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 straipsnyje ir Konvencijos 3 straipsnyje įtvirtintas nežmoniško ar žeminančio orumą elgesio draudimas. Sprendžiant, ar antrankių panaudojimas nepažeidė šio draudimo, būtina remtis ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktika.

Pagal EŽTT praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio (nežmoniško ar žeminančio orumą elgesio draudimas) taikymo sritį, toks elgesys turi pasiekti minimalų žiaurumo (sunkumo) lygį, kurio vertinimas priklauso nuo bylos aplinkybių visumos. Nustatydamas, ar elgesys yra „žeminantis“ Konvencijos 3 straipsnio prasme, EŽTT nagrinėja, ar tokio elgesio tikslas buvo pažeminti ir sumenkinti pareiškėją ir ar, įvertinus elgesio padarinius, atitinkama priemonė nepaveikė jo asmens su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu. Tačiau nurodyto tikslo pažeminti nebuvimas negali galutinai pašalinti Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo nustatymo galimybes. Viešas tam tikros sankcijos ar elgesio su asmeniu pobūdis taip pat gali būti reikšmingas veiksnys, kita vertus, viešumo nebuvimas nebūtinai trukdo priskirti atitinkamą priemonę žeminančioms; gali visiškai pakakti aukos pažeminimo jos pačios akyse, net jei ji nėra pažeminta kito asmens (asmenų) akivaizdoje (pvz., EŽTT 2007 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *Gorodnitchev prieš Rusiją*, peticijos Nr. 52058/99, § 100 ir kt.; 2001 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Valašinas prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 44558/98, § 101).

Buvimas su antrankiais (surakinimas antrankiais) paprastai nesukelia problemos pagal Konvencijos 3 straipsnį, kai ši priemonė taikoma dėl teisėto sulaikymo ar laisvės atėmimo ir nesukelia nei didesnio jėgos panaudojimo, nei viešo demonstravimo, negu pagrįstai būtina bylos aplinkybėmis. Šiuo aspektu svarbu, pavyzdžiui, tai, ar yra pagrindo manyti, kad atitinkamas asmuo priešinsis sulaikymui arba bandys bėgti ar padaryti žalos sveikatai, turtui arba sunaikinti įrodymus (pvz., EŽTT 2007 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *Gorodnitchev prieš Rusiją*, peticijos Nr. 52058/99, § 101; 2014 m. gegužės 27 d. sprendimas byloje *Radkov ir Sabev prieš Bulgariją*, peticijų Nr. 18938/07 ir 36069/09, § 30; 2014 m. liepos 17 d. sprendimas byloje *Svinarenko ir Slyadnev prieš Rusiją*, peticijų Nr. 32541/08 ir 43441/08, § 117). EŽTT teikia ypatingą reikšmę kiekvienos bylos aplinkybėms ir kiekvienu atveju nagrinėja, ar šios prievartos priemonės taikymas buvo būtinas (EŽTT 2007 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *Gorodnitchev prieš Rusiją*, peticijos Nr. 52058/99, § 102; 2014 m. gegužės 27 d. sprendimas byloje *Radkov ir Sabev prieš Bulgariją*, peticijų Nr. 18938/07 ir 36069/09, § 30).

2007 m. gegužės 24 d. sprendimu byloje *Gorodnitchev prieš Rusiją* (peticijos Nr. 52058/99) Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas nustatytas dėl to, kad pareiškėjas buvo laikomas surakintas antrankiais per du viešus teismo posėdžius jo baudžiamojoje byloje, kurioje jis kaltintas vagyste ir dviem užpuolimais (galiausiai nuteistas laisvės atėmimu už sunkų sveikatos sutrikdymą ir sveikatos sutrikdymą, sukėlusį nukentėjusiojo mirtį). EŽTT iš esmės nusprendė, kad nors neįrodyta, jog ginčijama priemonė siekta sumenkinti ar pažeminti pareiškėją, ji nebuvo pagrįstai būtina visuomenės saugumui ar tinkamam teisingumo vykdymui užtikrinti, taigi prilygo žeminančiam elgesiui Konvencijos 3 straipsnio prasme. EŽTT padarė išvadą, kad antrankių panaudojimas šioje byloje nebuvo įprastas (normalus) elgesys, susijęs su asmens suėmimu. EŽTT pažymėjo, kad nepateikta įrodymų, kurie leistų manyti, jog nepanaudojus antrankių pareiškėjui dalyvaujant nacionalinio teismo posėdžiuose būtų galima baimintis smurto, žalos padarymo ar pabėgimo arba kenkimo teisingumo vykdymui. Taigi EŽTT nemanė, kad panaudojant antrankius buvo siekiama pagrįstu būdu varžyti (riboti) pareiškėją, ir nusprendė, kad ši priemonė buvo neproporcinga atsižvelgiant į Vyriausybės nurodytus saugumo sumetimus.“

Išvados

25. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

- 25.1. dėl Pareiškėjo kreipimūsi dėl įgaliojimo išdavimo nagrinėjimo Lukiškių TI-K;
- 25.2. dėl Pareiškėjo kreipimūsi dėl įgaliojimo išdavimo nagrinėjimo Pravieniškių pataisos namuose;
- 25.3. dėl Pareiškėjo trumpalaikės išvykos;

25.4. dėl Pareiškėjo kreipimusi dėl trumpalaikės išvykos nagrinėjimo Lukiškių TI-K ir Kalėjimų departamente.

Dėl Pareiškėjo kreipimusi dėl įgaliojimo išdavimo nagrinėjimo Lukiškių TI-K

26. Skunde Pareiškėjas teigia, kad 2017 m. sausio 13 d. jis kreipėsi į Lukiškių TI-K socialinį darbuotoją su prašymais išduoti įgaliojimą jo seseriai tvarkyti paveldėjimo dokumentus. Socialinis darbuotojas nenorėjo registruoti pateiktų prašymų apskaitos žurnale, todėl Pareiškėjas 2017 m. sausio 15 d. pranešė apie bado akciją, tačiau korpuso vyresnysis nenorėjo pareiškimo registruoti ir pasiūlė susitarti. Buvo susitarta, jog korpuso vyresnysis su atsakingu pareigūnu susitars dėl prašymų išduoti įgaliojimus registravimo (kad socialinis darbuotojas užregistruotų Pareiškėjo prašymus), o Pareiškėjas atsiims pareiškimą dėl badavimo. 2017 m. sausio 16 d. Pareiškėją pasikvietė socialinis darbuotojas ir užregistravo prašymus. Dėl įgaliojimo išdavimo buvo kreipęsis ir anksčiau, tačiau dėl to, kad Lukiškių TI-K nuolat keičiasi socialiniai darbuotojai, Pareiškėjui nepavyko gauti reikalingų dokumentų. Būdamas Pravieniškių pataisos namuose 2017 m. vasario 15 d. laišku buvo informuotas, kad Lukiškių TI-K atsisako jam pateikti reikalingą įgaliojimą, o jo prašymai buvo persiūsti nagrinėti į Pataisos namus.

Pareiškėjas mano, kad Lukiškių TI-K pareigūnai sąmoningai nevykdė jo prašymų dėl įgaliojimų išdavimo ir pralaikė juos apie mėnesį, o tada tiesiog persiuntė Pataisos namams.

27. Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2017 m. sausio 16 d. (reg. Nr. 740(11)-86) ir 7.40(11)-87) Lukiškių TI-K pateikė įgaliojimus (prašymus) dėl įgaliojimo išdavimo jo seseriai. Pareiškėjas 2017 m. sausio 20 d. buvo konvojuotas į Pravieniškių pataisos namus atlikti laisvės atėmimo bausmės. Pareiškėjas 2017 m. vasario 9 d. Lukiškių TI-K raštu Nr. 96-494 (šios pažymos 5.1 punktas) jis buvo informuotas apie tai, kad 2017 m. sausio 16 d. prašymai dėl įgaliojimų patvirtinimo išnagrinėti, prašymų patenkinti negalima, nes įgaliojimuose reikalingas įgaliojančio asmens parašas; kadangi Pareiškėjas išvyko į Pravieniškių pataisos namus, įgaliojimo registruoti be Pareiškėjo parašo nėra galimybės. Šiame rašte nurodoma, kad prašymai netenkintini ir **gražinami Pareiškėjui**, dėl įgaliojimų išdavimo jis pats turi kreiptis į Pravieniškių pataisos namų administraciją. Pastebėtina tai, kad priešingai, nei Skunde teigia Pareiškėjas, šiuo raštu Lukiškių TI-K nepersiuntė Pataisos namams nagrinėti Pareiškėjo prašymų dėl įgaliojimų išdavimo. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad Lukiškių TI-K 2017 m. vasario 9 d. raštu Nr. 96-493 Pravieniškių pataisos namams (gautas 2017 m. vasario 14 d.) buvo persiūstas nagrinėti tik Pareiškėjo 2017 m. sausio 11 d. prašymas, adresuotas Seimo kontrolieriui, kuris 2017 m. sausio 30 d. Seimo kontrolieriaus raštu Nr. 1/3D-281 buvo persiūstas nagrinėti pagal kompetenciją Lukiškių TI-K; Pareiškėjui išvykus į Pravieniškių pataisos namus, Lukiškių TI-K 2017 m. vasario 9 d. raštu buvo persiūstas nagrinėti pagal kompetenciją Pataisos namams.

28. Seimo kontrolieriui Lukiškių TI-K pateiktame rašte (šios pažymos 6.3 punktas) nurodoma, kad Lukiškių TI-K nėra patvirtinta speciali įgaliojimų išdavimo tvarka, o prašymai dėl įgaliojimo išdavimo yra nagrinėjami bendrąja prašymų, pareiškimų, pasiūlymų nagrinėjimo tvarka, kurioje nustatyta, kad prašymai, pareiškimai, pasiūlymai turi būti išnagrinėti per 20 darbo dienų (šios pažymos 15 punktas). Lietuvos Respublikos notariato įstatyme (šios pažymos 14 punkte) reglamentuota, kad notariniai veiksmai, taip pat ir įgaliojimų išdavimas, atliekami iš karto, kai pateikiami reikiami dokumentai ir paimamas nustatyto dydžio atlyginimas. Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad Pareiškėjo 2017 m. sausio 16 dienos kreipimaisi atlikti notarinį veiksma (išduoti įgaliojimą) buvo išnagrinėti per 17 darbo dienų.

29. Seimo kontrolieriaus tyrimo metu gauti duomenys nepatvirtina Skundo argumentų, kad Pareiškėjas 2017 m. sausio 13 d. kreipėsi į Lukiškių TI-K Socialinės reabilitacijos skyriaus pareigūnus dėl prašymų išduoti įgaliojimus užregistravimo, o pareigūnai atsisakė juos registruoti; kad Pareiškėjas 2017 m. sausio 15 d. buvo pranešęs apie bado akciją, tačiau pranešimo nenorėjo

registruoti korpuso vyresnysis, todėl buvo sudarytas susitarimas, kad Lukiškių TI-K Socialinės rehabilitacijos skyriaus pareigūnas (korpuso vyresniojo prašymu) užregistruos Pareiškėjo prašymus, o Pareiškėjas neskelbs bado akcijos.

Tyrimo metu gauti duomenys patvirtina tai, kad apie badavimą nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2017 m. sausio 20 d. Pareiškėjas nei žodžiu, nei raštu nebuvo pranešęs Lukiškių TI-K (šios pažymos 4.2 punktas), taip pat šiuo laikotarpiu Pareiškėjas Lukiškių TI-K administracijai nepranešė apie galimai netinkamą Socialinės rehabilitacijos skyriaus pareigūno elgesį (neveikimą), t. y. atsisakymą registruoti pateiktus kreipimusis. Įvertinus gautus duomenis apie tai, kad 2017 m. sausio 1–20 dienomis Lukiškių TI-K buvo užregistruoti 8 Pareiškėjo kreipimaisi į Lukiškių TI-K direktorių, kitus pareigūnus ir valstybės institucijas (šios pažymos 5.2 punktas), nėra pagrindo daryti išvadą, kad šiuo laikotarpiu Lukiškių TI-K pareigūnai atsisakė užregistruoti Pareiškėjo kreipimusis dėl įgaliojimų išdavimo; taip pat nėra pagrindo sutikti su Skundo argumentais, kad dėl įgaliojimo išdavimo buvo kreipęsis ir anksčiau, tačiau dėl nuolatinės Lukiškių TI-K socialinių darbuotojų kaitos Pareiškėjui nepavyko gauti reikalingų dokumentų.

Seimo kontrolieriaus tyrimo metu gauti duomenys patvirtina tai, kad Pareiškėjas dėl įgaliojimo išdavimo į Lukiškių TI-K buvo kreipęsis 2016 m. gruodžio 19 d. (šios pažymos 7.1 punktas), o įgaliojimas Lukiškių TI-K direktoriaus buvo patvirtintas 2016 m. gruodžio 23-iają, t. y. per 4 darbo dienas.

30. Remiantis pirmiau išdėstytų aplinkybių visuma, darytina išvada, kad Lukiškių TI-K pareigūnai Pareiškėjo kreipimusis dėl įgaliojimų išdavimo užregistravo nepažeidžiant teisės aktuose nustatytos tvarkos, o Pareiškėjo 2016 m. gruodžio 1 d. kreipimąsi dėl įgaliojimo išdavimo jo motinai išnagrinėjo per protingą laiką. Tačiau aplinkybės, kad Lukiškių TI-K nėra patvirtinta speciali įgaliojimų išdavimo tvarka, o Pareiškėjo 2017 m. sausio 16 d. kreipimąsi dėl įgaliojimo išdavimo buvo išnagrinėti per 17 darbo dienų, t. y. ne iš karto, kaip tai reglamentuota Notariato įstatymo 29 straipsnyje, nors buvo rezervuoti pinigai už įgaliojimų išdavimą, ir tai, kad Seimo kontrolieriaus tyrimo metu nebuvo gauta duomenų, jog Pareiškėjas nepateikė visų reikalingų dokumentų įgaliojimui išduoti, sudaro pagrindą daryti išvadą, kad dėl Lukiškių TI-K teisinio reglamentavimo trūkumo galėjo būti pažeistos Pareiškėjo teisės.

Dėl šių priežasčių Skundo dalis dėl Pareiškėjo kreipimūsi dėl įgaliojimo išdavimo nagrinėjimo Lukiškių TI-K pripažintina pagrįsta.

Lukiškių TI-K direktoriui rekomenduotina reglamentuoti įgaliojimų asmenims, laikomiems Lukiškių TI-K, išdavimo, tvirtinimo ir duomenų Notarine tvarka patvirtintų įgaliojimų registrai perdavimo tvarką.

Dėl Pareiškėjo kreipimūsi dėl įgaliojimo išdavimo nagrinėjimo Pravieniškių pataisos namuose

31. Pareiškėjas Skunde nurodo, kad 2017 m. sausio 20 d. buvo konvojuotas į Pravieniškių pataisos namus ([...] sektorių). Pataisos namuose Pareiškėjas kreipėsi į socialinius darbuotojus su prašymu išduoti įgaliojimą. Dėl įgaliojimo išdavimo buvo iškviestas į Drausmės komisijos posėdį, kurio metu buvo uždėtas spaudas ant įgaliojimo, ir reikėjo tik direktoriaus patvirtinimo, tačiau, Pareiškėjui neapdairiai nurodžius galiojimo datą (iki vasario 30 d.), įgaliojimo išdavimas buvo sustabdytas. 2017 m. kovo 6 d. Pareiškėjas padavė naują įgaliojimo skaitmeninę kopiją ir nežinojo, ar įgaliojimą spės parengti, nes teisei į paveldimą turtą po motinos mirties pareikšti buvo nustatytas terminas iki 2017 m. kovo 25 d. Tuo pačiu metu Pareiškėjas mėgino kreiptis į notarę, kuri tvarkė jo sesers paveldėjimo dokumentus. Jis gavo atsakymą, su kuriuo Pareiškėjui buvo pateikta dokumento forma, kurią turėtų patvirtinti Pataisos namų direktorius. Šią formą Pareiškėjas parodė socialiniam darbuotojui ir gavo atsakymą, jog yra parengtas specialios formos įgaliojimas ir kitokių Pataisos įstaiga netvirtina.

32. Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu gauti duomenys patvirtina tai, kad Pareiškėjas 2017 m. vasario 21 d. prašymu (reg. Nr. 71/1/239) kreipėsi į Pravieniškių pataisos namų [...] sektoriaus Socialinės rehabilitacijos skyriaus būrio viršininką dėl apmokėjimo už įgaliojimo registravimą Notarine tvarka patvirtintų įgaliojimų registre. Pareiškėjas buvo iškviestas į Drausmės komisijos posėdį, kurio metu komisijai vertinti pateikė du įgaliojimo projekto egzempliorius. Pravieniškių pataisos namų pareigūnai, vadovaudamiesi Nuteistųjų įgaliojimų tvirtinimo tvarkos 5 punktu (šios pažymos 19.1 punktą), vizavo Pareiškėjo įgaliojimą. Pataisos įstaigos juriskonsultas, vadovaudamasis Nuteistųjų įgaliojimų tvirtinimo tvarkos 6 punktu (šios pažymos 19.2 punktą), patikrino Pareiškėjo įgaliojimą ir nustatė, kad Pareiškėjo pateiktame įgaliojimo projekte nurodyta įgaliojimo galiojimo data, kurios negali būti (iki vasario 30 d.). Dėl to Pareiškėjui buvo nurodyta patikslinti įgaliojimą.

Pareiškėjui 2017 m. kovo 6 d. parengus naują įgaliojimą, jis buvo vizuotas atsakingų pareigūnų, patvirtintas Pravieniškių pataisos namų direktoriaus (2017 m. kovo 8 d. registracijos Nr. 4-33) ir išduotas Pareiškėjui. Šios aplinkybės rodo, kad Pareiškėjui įgaliojimas buvo išduotas per 2 dienas nuo teisės aktų reikalavimus atitinkančio įgaliojimo projekto pateikimo Pataisos namų administracijai. Pažymėtina, jog vien aplinkybė, kad Pravieniškių pataisos namuose yra parengtas ir patvirtintas nuteistiesiems rekomenduojamo įgaliojimo tekstas (šios pažymos 8.3 punktą), nesudaro pagrindo teigti, kad, atsisakius tvirtinti notarės nurodytą įgaliojimo tekstą, buvo pažeistos Pareiškėjo teisės ar teisėti interesai.

33. Remiantis pirmiau išdėstytų aplinkybių visuma, darytina išvada, kad Pravieniškių pataisos namai Pareiškėjo 2017 m. vasario 21 d. ir 2017 m. kovo 6 d. kreipimuisi dėl įgaliojimų išdavimo išnagrinėjo nepažeidžiant teisės aktuose nustatytos tvarkos ir terminų. Dėl šių priežasčių Skundo dalis dėl Pareiškėjo kreipimuisi nagrinėjimo Pravieniškių pataisos namuose atmetina.

Dėl Pareiškėjo trumpalaikės išvykos

34. Pareiškėjas Skunde nurodo, kad 2016 m. gruodžio 25 d., mirus motinai, pareiškė norą dalyvauti laidotuvėse. Lukiškių TI-K pareigūnai atsakė, kad jis gali būti ne ilgiau kaip dviem valandoms konvojuotas tik į šarvojimo salę, todėl prašyme nurodė, jog buvo informuotas, kad gali išvykti šiam laikui. Vėliau suprato, kad pareigūnai jį apgavo, ir parašė dėl to skundą, gavo atsakymą (reg. Nr. 96-490), kuriame Lukiškių TI-K paaiškino, jog pareigūnai jį konvojavo pagal direktoriaus nustatytą laiką ir teisės aktų nepažeidė. Skunde pabrėžta, kad motina buvo pašarvota ir laidotuvės vyko Vilniaus mieste, kad jis nėra baustas drausminėmis nuobaudomis už pavojingą elgesį ar pan., tačiau šarvojimo salėje teko būti antrankiais prirakintam prie Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūno rankos.

35. Pagal Suėmimo vykdymo įstatymo 13 straipsnį, suimtas turi teisę gauti informaciją apie jo laikymo tardymo izoliatoriuje tvarką, sąlygas ir teisinę padėtį, o tardymo izoliatoriaus darbuotojai, prireikus, turi išaiškinti suimtiesiems jų laikymo šiose įstaigose tvarką ir sąlygas, teises, pareigas ir jiems taikomus draudimus.

Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu nustatyta, kad 2016 m. gruodžio 28 d. Pareiškėjas Lukiškių TI-K pateikė prašymą dėl papildomo skambučio suteikimo, nes mirė jo motina, ir jo prašymas buvo patenkintas; Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 28 d. raštu Nr. 1A-307-518/2016 Lukiškių TI-K buvo pranešta, kad teismas, kurio žinioje yra Pareiškėjo byla, vadovaudamasis Suėmimo vykdymo įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, neprieštaruoja, kad Pareiškėjui būtų duotas leidimas išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų dalyvauti motinos laidotuvėse. 2016 m. gruodžio 29 d. Pareiškėjas Lukiškių TI-K pateikė prašymą 2016 m. gruodžio 29 d. nuo 12 val. iki 14 val. konvojuoti jį į motinos šarvojimo vietą, šiame prašyme Pareiškėjas nurodė, kad buvo informuotas, jog iš tardymo izoliatoriaus gali išvykti tik dviem valandoms. 2017 m. sausio 11 d. skunde (šios pažymos 5.3 punktą) Pareiškėjas taip pat nurodė, jog apie tai, kad jis iš tardymo

izolatoriaus gali išvykti į ne ilgiau kaip dviem valandoms, jį informavo socialinis darbuotojas.

Įvertinus aplinkybes, kad Lukiškių TI-K pareigūnams 2016 m. gruodžio 28 d. tapo žinoma apie tai, jog mirė Pareiškėjo motina ir Pareiškėjas pageidauja dalyvauti motinos laidotuvėse, Pareiškėjas savo 2016 m. gruodžio 29 d. prašyme pažymėjo, jog buvo informuotas, kad iš tardymo izolatoriaus gali išvykti tik dviem valandoms, kyla pagrįstų abejonių, ar Pareiškėjui buvo suteikta išsami ir visapusė informacija apie jo teisę į trumpalaikę išvyką už tardymo izolatoriaus ribų, t. y. ar buvo tinkamai įgyvendinta jo teisė gauti informaciją apie jo laikymo tardymo izolatoriuje tvarką, sąlygas ir teisinę padėtį (teisės ir pareigas).

36. Teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (šios pažymos 13 ir 21.2 punktai). Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu išanalizavus Lukiškių TI-K direktoriaus 2016 m. gruodžio 29 d. įsakymą Nr. N-224 (šios pažymos 7.5 punktas) ir Lukiškių TI-K 2016 m. gruodžio 29 d. išvadą Nr. 24-9524 (šios pažymos 7.6 punktas), kuria remiantis buvo priimtas direktoriaus įsakymas dėl Pareiškėjo trumpalaikės išvykos, darytina išvada, kad Lukiškių TI-K sprendimai leisti Pareiškėjui išvykti į motinos šarvojimo vietą tik dviem valandoms, išvykos metu skirti ginkluotą palydą ir uždėti antrankius, yra nemotyvuoti ir nepagrįsti.

Pažymėtina, kad teismų praktikoje laikomasi pozicijos, jog, sprendžiant klausimą dėl leidimo suimtajam išvykti į artimojo giminaičio laidotuves suteikimo, turi būti išsamiai ir visapusiškai įvertintos visos reikšmingos aplinkybės ir suimtajam skirtas protingas laikas dalyvauti artimojo giminaičio laidotuvėse (šios pažymos 21 punktas).

Nagrinėjamu atveju Lukiškių TI-K pareigūnai, spręsdami klausimą dėl leidimo Pareiškėjui išvykti į motinos laidotuves, vertino tik Pareiškėjo prašymą (leisti 2016 m. gruodžio 29 d. nuo 12 val. iki 16 val. išvykti tik į motinos šarvojimo vietą), kurį, kaip nustatyta tyrimo metu ir nurodyta šios pažymos 35 punkte, Pareiškėjas parašė galimai nebūdamas tinkamai informuotas apie jo teisę į trumpalaikę išvyką, ir neįvertino: 1) Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 28 d. rašte nurodytų aplinkybių, jog neprieštaraujama, kad Pareiškėjui būtų duotas leidimas išvykti už tardymo izolatoriaus ribų **dalyvauti motinos laidotuvėse [duomenys neskelbiami]**; 2) kad Pareiškėjo motina bus pašarvota ir laidotuvės **vyks tą pačią dieną Vilniaus mieste**; 3) kad Suėmimo vykdymo įstatymo 30 straipsnio 1 dalis suteikia teisę suimtajam išvykti už tardymo izolatoriaus ribų **iki penkių parų**, ir Pareiškėjui leido tik dviem valandoms išvykti į motinos šarvojimo vietą.

Remiantis šių aplinkybių visuma, darytina išvada, kad Lukiškių TI-K nemotyvuotai apribojo Pareiškėjo trumpalaikės išvykos trukmę iki dviejų valandų ir nesudarė galimybės Pareiškėjui dalyvauti motinos laidotuvėse. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Pareiškėjui Lukiškių TI-K sudarė galimybę išvykti į motinos šarvojimo vietą, nors iš teismo, kurio žinioje buvo Pareiškėjas, buvo gautas sutikimas tik dėl Pareiškėjo išvykos į motinos laidotuves kapinėse. Remiantis šių aplinkybių visuma, darytina išvada, kad Lukiškių TI-K argumentai, jog Pareiškėjas prašė leisti išvykti tik į motinos šarvojimo vietą ir neprašė leidimo dalyvauti motinos laidotuvėse, negali būti laikomi pagrįstais ir pakankamais apriboti Pareiškėjo teisę į trumpalaikę išvyką.

Pagal Suėmimo vykdymo įstatymo 30 straipsnio 3 dalį, pilnamečiams suimtiesiems apsauga gali būti skiriama tik teismo, kurio žinioje yra byla, rašytiniu nurodymu (šios pažymos 12.2 punktas), o nesant rašytinio nurodymo tardymo izolatoriaus direktorius neturi teisės pats savo iniciatyva spręsti dėl apsaugos skyrimo (šios pažymos 21 punktas).

Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 28 d. raštu Nr. 1A-307-518/2016 Lukiškių TI-K buvo pranešta, jog teismas, kurio žinioje yra Pareiškėjo byla, vadovaudamasis Suėmimo vykdymo įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, neprieštaruoja, kad Pareiškėjui būtų duotas leidimas su **apsauga arba palyda** išvykti už tardymo izolatoriaus ribų dalyvauti motinos laidotuvėse. Pagal Konvojavimo taisyklių nuostatas (šios pažymos 15 punktas), konvojus yra ginkluotų pareigūnų grupė, lydinti konvojuojamuosius į paskirties punktus. Lukiškių

TI-K direktoriaus 2016 m. gruodžio 29 d. įsakymu (šios pažymos 7.5 punktas) buvo skirta ginkluota palyda, t. y. keturių Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūnų konvojus, konvojuoti Pareiškėją į jo motinos šarvojimo vietą. Šių aplinkybių visuma leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad Lukiškių TI-K direktorius Pareiškėjo trumpalaikės išvykos metu skyrė apsaugą. Atsižvelgiant į tai, kad teismas nedavė aiškaus rašytinio nurodymo Pareiškėjui skirti apsaugą trumpalaikės išvykos metu, remiantis Suėmimo vykdymo 30 straipsnio 3 dalimi darytina išvada, kad Pareiškėjui 2016 m. gruodžio 29 d. išvykos metu ginkluota palyda buvo skirta nepagrįstai.

Lukiškių TI-K 2016 m. gruodžio 29 d. sprendimuose dėl Pareiškėjo išvykos už tardymo izoliatoriaus ribų nurodyta išvykos metu Pareiškėjui uždėti antrankius, tačiau šiuose sprendimuose nenurodyta, dėl kokių priežasčių trumpalaikės išvykos metu šiam asmeniui turėtų būti uždėti antrankiai, t. y. sprendimas uždėti antrankius yra visiškai nemotyvuotas. Pažymėtina, kad teismų praktikoje laikomasi nuostatos, jog specialiųjų priemonių taikymas turi būti proporcingas siejamiems tikslams, motyvuotas ir teisiškai pagrįstas, kadangi netinkamas specialiųjų priemonių naudojimas sudaro prielaidas pažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtintą nežmoniško ar žeminančio orumą elgesio draudimo principą (šios pažymos 24 punktas).

Atsižvelgiant į tai, kad Lukiškių TI-K direktoriaus įsakymas Pareiškėjui trumpalaikės išvykos metu uždėti antrankius buvo nemotyvuotas, kad Pareiškėjui antrankiai buvo uždėti trumpalaikės išvykos metu į motinos šarvojimo vietą, kurioje buvo Pareiškėjo artimųjų ir kitų asmenų, kyla klausimas, ar sprendimas Pareiškėjui uždėti antrankius buvo proporcinga priemonė, juolab kad Lukiškių TI-K sprendimuose dėl Pareiškėjo trumpalaikės išvykos nebuvo nurodyta jokių aplinkybių apie Pareiškėjo pavojingumą ar kitus pagrindus naudoti specialiąją priemonę – antrankius.

Pažymėtina, jog Kalėjų departamento Seimo kontrolieriui pateiktame rašte (šios pažymos 9.3 punktas) pateiktos aplinkybės, kad Pareiškėjui skirta ilgalaikė laisvės atėmimo bausmė ir su tuo yra siejamas asmens pavojingumas, nebuvo nurodytos Lukiškių TI-K pareigūnų 2016 m. gruodžio 29 d. sprendimuose dėl Pareiškėjo trumpalaikės išvykos, todėl Departamento rašte pabrėžtos aplinkybės nepaneigia pirmiau padarytų išvadų dėl Lukiškių TI-K pareigūnų 2016 m. gruodžio 29 d. sprendimų nepagrįstumo.

37. Remiantis pirmiau išdėstytų aplinkybių visuma, darytina išvada, kad kyla pagrįstų abejonių, ar Lukiškių TI-K pareigūnai Pareiškėjui suteikė išsamią informaciją apie jo teisės į trumpalaikę išvyką už tardymo izoliatoriaus ribų įgyvendinimą, taip pat konstatuotina, kad Lukiškių TI-K pareigūnai priėmė nemotyvuotus ir neteisėtus sprendimus dėl Pareiškėjo išvykos už tardymo izoliatoriaus ribų dviem valandoms, išvykos metu skirti ginkluotą palydą ir Pareiškėjui uždėti antrankius.

Dėl šių priežasčių Skundo dalis dėl Pareiškėjo trumpalaikės išvykos pripažintina pagrįsta.

Atsižvelgiant į konstatuotus Lukiškių TI-K pareigūnų veiklos trūkumus, Lukiškių TI-K direktoriui rekomenduotina: 1) nustatyti, dėl kokių priežasčių Pareiškėjui buvo suteikta galimai neišsami informacija apie jo teisę į trumpalaikę išvyką už tardymo izoliatoriaus ribų; 2) nustatyti, koks pareigūnas galimai nesuteikė Pareiškėjui išsamios informacijos apie jo teisę į trumpalaikę išvyką ir esant pagrindui šio pareigūno atžvilgiu atlikti tarnybinį tyrimą; 3) imtis priemonių, kad ateityje sprendimai suimtiesiems leisti išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų būtų motyvuoti ir priimami griežtai laikantis teisės aktų reikalavimų.

38. Atsižvelgdamas į tai, kad pagal Suėmimo vykdymo įstatymo 30 straipsnio 3 dalį sprendimą dėl apsaugos skyrimo gali priimti tik ikiteisminiam tyrimui vadovaujantis ar jį atliekantis prokuroras arba teismas, kurio žinioje yra byla, Seimo kontrolierius rekomenduoja Nacionalinei teismų administracijai ir Lietuvos generaliniam prokurorui informuoti Lietuvos Respublikos teismus ir prokuratūros darbuotojus apie tai, kad kiekvienu atveju, kai yra sprendžiamas leidimo

suimtajam trumpalaikės išvykos metu išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų klausimas, yra būtina priimti sprendimą dėl suimtajam reikalingos apsaugos arba palydos skyrimo.

***Dėl Pareiškėjo kreipimusi dėl trumpalaikės išvykos nagrinėjimo
Lukiškių TI-K ir Kalėjimų departamente***

39. Skunde Pareiškėjas nurodo, kad dėl to, jog 2016 m. gruodžio 29 d. buvo tik dviem valandoms konvojuotas į motinos šarvojimo vietą ir nebuvo konvojuotas į motinos laidotuves, 2017 m. sausio 12 d. pateikė skundą Lukiškių TI-K, su gautu atsakymu, kad pareigūnai teisės aktų nepažeidė, nesutiko; gautą Lukiškių TI-K atsakymą apskundė Kalėjimų departamentui, su kurio pateiktu atsakymu taip pat nesutinka.

40. Galiojančiame teisiniame reglamentavime įtvirtina tai, kad Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos, kaip viešojo administravimo subjektai, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, nustatytų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje (šios pažymos 13 ir 21.2 punktai), be to, laisvės atėmimo vietų institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, o kreipimaisi išnagrinėti išsamiai ir visapusiškai.

41. Seimo kontrolieriaus tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas dėl 2016 m. gruodžio 29 d. trumpalaikės išvykos 2017 m. sausio 12 d. pateikė skundą Lukiškių TI-K direktoriui (šios pažymos 5.3 punktas), prašydamas jį informuoti, kuo remiantis jam buvo leista išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų iki dviejų valandų ir kokie teisės aktai reglamentuoja trumpalaikės išvykas. Į šį Pareiškėjo kreipimąsi buvo atsakyta Lukiškių TI-K 2017 m. vasario 8 d. raštu (šios pažymos 5.4 punktas). Pareiškėjas, nesutikdamas su Lukiškių TI-K 2017 m. vasario 8 d. atsakymu, 2017 m. vasario 17 d. skundu kreipėsi į Kalėjimų departamentą. Šiuo kreipimusi Pareiškėjas prašė nustatyti, dėl kokių priežasčių jo trumpalaikė išvyka į motinos šarvojimo vietą buvo apribota iki dviejų valandų. Lukiškių TI-K 2017 m. vasario 8 d. rašte ir Kalėjimų departamentas 2017 m. kovo 15 d. rašte, kuriais atsakoma į Pareiškėjo kreipimusis, teigiama, kad tardymo izoliatoriaus direktorius laiką, kuriam gali leisti suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų dėl artimojo mirties, nustato pats, atsižvelgdamas į suimtojo asmenybę ir įstaigos galimybes suteikti tokią išvyką.

Su tokiais Lukiškių TI-K ir Kalėjimų departamento argumentais nesutiktina, kadangi Taisyklių 117 punkte (šios pažymos 17 punktas), nustatant aplinkybes, į kurias turi atsižvelgti tardymo izoliatoriaus direktorius priimdamas sprendimą dėl leidimo suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų, nurodytas **baigtinis aplinkybių sąrašas**, t. y. tardymo izoliatoriaus direktorius spręsdamas dėl leidimo suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų dėl sutuoktinio, sugyventinio ar artimojo giminaičio mirties, turi įvertinti tik kaip suimtasis elgėsi per visą suėmimo laiką ir bausmės atlikimo laiką, ir kokių nusikalstamų veikų padarymu įtariamas, kaltinamas arba už kokias nusikalstamas veikas nuteistas, ar buvo anksčiau teistas ir už kokias nusikalstamas veikas. Taigi, priešingai nei teigiama Pareiškėjui pateiktuose atsakymuose, teisės aktai nereikalauja įvertinti tardymo izoliatoriaus galimybių suimtajam suteikti trumpalaikę išvyką.

Pastebėtina, kad teismų praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, jog valstybės, šiuo atveju Lukiškių TI-K, turimos galimybės (finansiniai ir kitokie ištekliai) negali būti pagrindas riboti asmenų, kurių laisvė yra apribota, teisių įgyvendinimo (šios pažymos 21.1 punktas), o galutinį sprendimą dėl trumpalaikės išvykos į namus suteikimo priima laisvės atėmimo įstaigos direktorius, t. y. pataisos įstaigos direktorius turi diskrecijos teisę suteikti trumpalaikę išvyką į namus, tačiau diskrecijos teisė neturi būti aiškinama kaip absoliučiai nemotyvuotas ir niekuo nesaistomas pasirinkimas. Pažymėtina, kad nei Lukiškių TI-K, nei Kalėjimų departamento Pareiškėjui pateiktuose atsakymuose nebuvo aiškiai ir motyvuotai atsakyta į Pareiškėjo pateiktus klausimus –

dėl kokių priežasčių jam buvo skirta tik dviejų valandų trumpalaikė išvyka ir neleista dalyvauti motinos laidotuvėse, o pateiktos teisės aktų citatos nelaikytinos tinkamais argumentais dėl Pareiškėjui skirtos trumpalaikės išvykos termino nustatymo.

Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas ir pirmiau nurodytas aplinkybes, konstatuotina, kad Kalėjų departamentas, kaip jam pavaldžių įstaigų kontrolės institucija (šios pažymos 17 punktas), nesiėmė pakankamai priemonių išsamiai ir visapusiškai išnagrinėti Pareiškėjo skundo aplinkybes ir **nesustatė šios pažymos 36 punkte konstatuotų** Lukiškių TI-K pareigūnų pažeidimų, padarytų 2016 m. gruodžio 29 d. Pareiškėjui suteikiant trumpalaikę išvyką už tardymo izoliatoriaus ribų.

42. Remiantis pirmiau nurodytų nustatytų išdėstytų aplinkybių visuma, darytina išvada, kad Lukiškių TI-K ir Kalėjų departamentas neišsamiai ir nevisapusiškai išnagrinėjo Pareiškėjo kreipimuisi dėl trumpalaikės išvykos suteikimo, nepateikė aiškių ir motyvuotų atsakymų. Dėl šių priežasčių Skundo dalis dėl Pareiškėjo kreipimuisi dėl trumpalaikės išvykos nagrinėjimo Lukiškių TI-K ir Kalėjų departamente pripažintina pagrįsta; todėl, atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas nustatytas aplinkybes, Lukiškių TI-K ir Kalėjų departamento vadovams rekomenduotina imtis priemonių nustatyti, dėl kokių priežasčių Pareiškėjo kreipimaisi dėl trumpalaikės išvykos suteikimo buvo išnagrinėti neišsamiai ir nevisapusiškai; nustačius pareigūnų veiksmuose galimus drausminės atsakomybės pagrindus atlikti tarnybinius tyrimus; imtis priemonių, kad ateityje asmenų kreipimaisi būtų nagrinėjami objektyviai, nešališkai, išsamiai ir visapusiškai, o atsakymai būtų motyvuoti ir teisiškai pagrįsti.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

43. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžia:

X skundo dalį dėl jo kreipimuisi dėl įgaliojimo išdavimo nagrinėjimo Pravieniškių pataisos namuose atmesti.

44. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia:

44.1. X skundo dalį dėl jo kreipimuisi dėl įgaliojimo išdavimo nagrinėjimo Lukiškių TI-K pripažinti pagrįsta;

44.2. X skundo dalį jo trumpalaikės išvykos pripažinti pagrįsta;

44.3. X skundo dalį dėl jo kreipimuisi dėl trumpalaikės išvykos nagrinėjimo Lukiškių TI-K ir Kalėjų departamente pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

45. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos generaliniam prokurorui Evaldui Pašiliui rekomenduoja:

informuoti Lietuvos Respublikos prokuratūros darbuotojus apie tai, kad kiekvienu atveju, kai yra sprendžiamas leidimo suimtajam trumpalaikės išvykos metu išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų klausimas, būtina priimti sprendimą dėl suimtajam reikalingos apsaugos arba palydos skyrimo.

46. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Nacionalinės teismų administracijos direktorei Redai Molienei rekomenduoja:

informuoti Lietuvos Respublikos teismus apie tai, kad kiekvienu atveju, kai yra sprendžiamas leidimo suimtajam trumpalaikės išvykos metu išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų klausimas, būtina priimti sprendimą dėl suimtajam reikalingos apsaugos arba palydos skyrimo.

47. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8, 15 ir 17 punktais, Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo direktoriui Viktorui Davidenko rekomenduoja:

47.1. reglamentuoti asmenų, laikomų Lukiškių TI-K, įgaliojimų išdavimo, tvirtinimo ir duomenų Notarine tvarka patvirtintų įgaliojimų registruui perdavimo tvarką;

47.2. nustatyti, dėl kokių priežasčių Pareiškėjui galimai nebuvo suteikta išsami informacija apie jo teisę į trumpalaikę išvyką už tardymo izoliatoriaus ribų;

47.3. nustatyti, koks pareigūnas galimai nesuteikė Pareiškėjui išsamos informacijos apie jo teisę į trumpalaikę išvyką, esant pagrindui šio pareigūno atžvilgiu atlikti tarnybinį tyrimą;

47.4. imtis priemonių, kad ateityje sprendimai leisti suimtiesiems išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų būtų motyvuoti ir priimami griežtai laikantis teisės aktų reikalavimų;

47.5. nustatyti, dėl kokių priežasčių Pareiškėjo kreipimasis dėl trumpalaikės išvykos suteikimo buvo išnagrinėtas neišsamiai ir nevisapusiškai; nustačius pareigūnų veiksmuose galimus drausminės atsakomybės pagrindus atlikti tarnybinius tyrimus;

47.6. imtis priemonių, kad ateityje asmenų kreipimaisi būtų nagrinėjami išsamiai ir visapusiškai, atsakymai būtų motyvuoti ir teisiškai pagrįsti.

48. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 15 ir 17 punktais, Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus pareigas laikinai einančiam Evaldui Gasparavičiui rekomenduoja:

48.1. nustatyti, dėl kokių priežasčių Pareiškėjo kreipimasis dėl Lukiškių TI-K pateikto atsakymo dėl trumpalaikės išvykos suteikimo buvo išnagrinėtas neišsamiai ir nevisapusiškai; nustačius pareigūnų veiksmuose galimus drausminės atsakomybės pagrindus atlikti tarnybinius tyrimus;

48.2. imtis priemonių, kad ateityje asmenų kreipimaisi Kalėjimų departamente būtų nagrinėjami objektyviai, nešališkai, išsamiai ir visapusiškai, o atsakymai būtų motyvuoti ir teisiškai pagrįsti.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalimi, prašyčiau šias rekomendacijas išnagrinėti ir apie jų nagrinėjimo rezultatus informuoti iki 2017 m. rugpjūčio 30 dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas